

Kleine zaken, grote schaal

Onder de noemer microjustice ontstaan nieuwe vormen van rechtshulp aan mensen voor wie die anders onbereikbaar zou zijn. Drie (oud-)advocaten over hoe advocaten binnen hun eigen vak aan internationale samenwerking kunnen doen.

.....
Gerrit Jan Pulles
 journalist

Voor naar schatting de helft van de wereldbevolking is elke vorm van rechtsbijstand onbereikbaar. Het ontbreekt hen daardoor vaak zelfs aan toegang tot de meest elementaire juridische procedures: correcte registratie van nieuwgeboren kinderen, het aanvragen van een identiteitsdocument of eenvoudige geschilbeslechting. Omdat de bestaande toegangswegen tot het recht te duur, onbegrijpelijk of te tijdrovend zijn en omdat

Microjustice4all

Patricia van Nispen tot Sevenaer begon haar microjustice-werk in 1996, toen ze de ngo 'International Legal Alliances – Microjustice for all' oprichtte. Zij werkte toen op de Balkan waar velen door de oorlog alles waren kwijtgeraakt. Met een netwerk aan kantoren en lokale partners hielp haar organisatie duizenden inwoners weer aan identiteits- en eigendomsdocumenten waardoor zij een nieuw bestaan op konden bouwen. In 2007 opende Van Nispen onder de naam 'Microjustice4All' kantoren in Bolivia en Peru. Inmiddels behandelen haar kantoren ook andere juridische problemen en worden bijvoorbeeld slachtoffers van misdrijven en werknemers juridisch bijgestaan. Uitbreiding naar Afrika en Azië staat op het programma.

in veel landen de instituten van het rechtssysteem – burgerlijke stand, rechterlijke macht, advocatuur, politie – onderbetaald, onderbezet of simpelweg niet geïnteresseerd zijn in het bijstaan van de armsten in de samenleving. Terwijl toegang tot het recht in de strijd om een beter bestaan juist van eminent belang is.

Bedrijfsmatige aanpak

Het probleem heeft internationale aandacht gekregen. Zo richtten de Verenigde Naties in 2005 de 'Commission on Legal Empowerment of the Poor' op. In het kielzog daarvan volgde een groot aantal non-gouvernementele organisaties. Daaronder is een ontwikkeling van Nederlandse oorsprong: microjustice. De naam maakt duidelijk dat de ontwikkeling verwant is aan de wereldwijde microfinance-beweging, die met betaalbare kredieten klein ondernemerschap in ontwikkelingslanden financiert. Een verband is ook dat je voor microfinanciering bijvoorbeeld een juridische status nodig hebt; microjustice helpt daarbij en stelt kleine ondernemers in staat hun business via een microkrediet te financieren.

'Zonder geboortecertificaat besta je niet, zonder eigendomsbewijs heb je niets', vertelt de voormalig advocate Patricia van Nispen tot Sevenaer over een krakende telefoonlijn vanuit haar kantoor in La Paz, de hoofdstad van Bolivia. 'Er zijn zo veel mensen die geen of geen juiste papieren hebben. Zonder toegang tot juridische hulp komen ze daar ook nooit aan. Omdat



Foto's: Microjustice4all

ze geen geld hebben, geen idee wat ze moeten doen of omdat ze verdwalen in de bureaucratie. Alleen al om bij een loket aan de beurt te komen moet je vaak uren in

Zonder papieren geen onderwijs

De Peruviaanse Dionisia is analfaabeet, moeder van drie kinderen en dagloner in de landbouw. Ze had haar kinderen nooit kunnen registreren omdat haar eigen naam in de handgeschreven registers verkeerd was gespeld. Om de verschrijving te corrigeren zou Dionisia eigenlijk een procedure voor de rechtbank moeten voeren. Maar dat was voor haar onhaalbaar en onbetaalbaar. Het niet hebben van een deugdelijke registratie zou echter verstrekkende gevolgen voor de toekomst van de kinderen hebben. Zonder registratie hebben zij geen recht op sociale overheidssteun en onderwijs. Dionisia legde haar zaak voor aan het lokale kantoor van Microjustice4all waar men wist dat het probleem ook via een notariële akte kon worden opgelost. Het kantoor werkte daarbij samen met een notaris die – mede door het groot aantal vergelijkbare zaken – in een paar weken en tegen lage kosten de fout in de registers kon herstellen.

de rij staan.' Van Nispen legt uit wat haar organisatie 'Microjustice4All' daaraan kan doen. 'De problemen zijn zo wijdverbreid, dat we naar gestandaardiseerde oplossingen konden zoeken. Dat werkt. Onze kantoorjes zijn gespecialiseerd. Juristen en paralegals nemen de zaken aan. Cliënten vullen zo veel mogelijk zelf formulieren in en wij assisteren en controleren. Als er procedures gevoerd moeten worden staan onze advocaten hen bij.'

Van Nispen benadrukt dat Microjustice4All geen traditionele liefdadigheidsorganisatie is. 'We runnen onze kantoren als een bedrijf. Mensen betalen voor onze diensten. Niet veel, hooguit een paar euro, maar op termijn genoeg om de kosten te dekken en cliënten bij hun zaak betrokken te houden.' En, betoogt Van Nispen, de bedrijfsmatige aanpak is de enige manier om zeker te stellen dat microjustice een duurzame toekomst heeft. 'We willen absoluut niet het zoveelste ontwikkelingsprojectje zijn dat instort als de donor ermee ophoudt.'

Duurzame toegang

Die zakelijke aanpak is in lijn met het onderzoek van

Maurits Barendrecht, oud-advocaat en hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg. Hij gaf microjustice een prominente plaats in zijn onderzoeksinstituut Tisco, dat zich toelegt op het ontwerpen en verbeteren van geschilsystemen.. 'Microjustice past in het ontwikkelen van een structureel en duurzaam systeem voor het verbeteren van toegang tot het recht', zegt hij, 'en door de bedrijfsmatige aanpak levert het ook kennis op over hoe je tegen lage kosten hogekwaliteit-oplossingen kunt krijgen. Dat is uiteindelijk ook voor ons eigen rechtssysteem van belang.' Barendrechts interdisciplinaire team verklaart en systematiseert goede praktijken voor duurzame rechtshulp in geschillen. 'Gekozen mediators onder leiding van rechters in Nicaragua; online geschiloplossing bij eBay; paralegals in Sierra Leone; Oxfam Novib legal aid projecten in Cambodja: daar ontstaan slimme dingen waarmee de toegang tot het recht kan groeien.' Met hulp van het 'Microjustice Initi-

ative' – een stichting die de awareness en kennisdeling bevordert – komt die kennis uiteindelijk ter beschikking van organisaties die zelf microjustice-kantoren willen beginnen.

Bijdragen

Rest de vraag wat Nederlandse advocaten kunnen bijdragen aan het werk van Van Nispen en Barendrecht. 'Het is een enorm inspirerend initiatief', zegt Valérie van den Berg, advocaat bij Spigthoff. 'Ons kantoor was op zoek naar een project op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen. Zo kwam ik met microjustice in contact.' Van den Berg nam contact op met Van Nispen. Ze brainstormden over wat een Nederlands advocatenkantoor voor Microjustice4all zou kunnen doen. 'Zomaar geld geven was lastig', zegt Van den Berg, 'zeker nu de economie niet meezit. Bovendien wilden we meer eigen betrokkenheid, meer gebruik maken van onze eigen expertise. Aan juridisch advies op de terreinen waar



Van Nispen in Bolivia

Spigthoff zich profileert, had Microjustice4all op dit ogenblik geen behoefte. Dat maakt het moeilijk om een vorm voor ondersteuning te vinden.'

Vanuit Bolivia kan Patricia van Nispen al wel aangeven hoe samenwerking met advocatenkantoren eruit zou kunnen zien. 'Adopteer een Microjustice4all-kantoor', is haar advies. 'Dat kan voor een paar duizend euro. Daarmee steun je mi-

crojustice en heb je de kans om een duurzame internationale samenwerking op te bouwen. Het is bovendien een goede aanleiding voor werkbezoeken en uitwisselingsprojecten. En het staat natuurlijk prachtig op de eigen kantoorwebsite.'

• Microjustice Initiative:
www.microjustice.org
Microjustice for all:
www.microjustice4all.org

Pionieren met piket na Salduz

De interim-regeling voor het strafpiket naar aanleiding van de Salduz-rechtspraak is inmiddels in werking getreden. Omdat de regeling voor alle partijen nieuw is, zal deze voorlopig enig pionieren vergen van alle deelnemers. Met de betrokken organisaties is afgesproken dat ieder de komende periode knelpunten inventariseert om een

volgende regeling te kunnen verbeteren. De Orde ontvangt inmiddels al klachten van advocaten over de uitmeldingen, de korte responstijd (met name als de advocaat al voor bijstand op een politiebureau is) en de lage vergoedingen. Op deze punten werkt de Orde al aan oplossingen of tegemoetkomingen in overleg met de andere organisaties, zoals met de Raad

voor Rechtsbijstand over de werkwijze van de piketcentrale, en met het ministerie van Justitie over de vergoedingen. Mocht u ook (andere) opmerkingen hebben over

knelpunten in de toepassing van de interim-regeling, dan kunt u die doorgeven aan a.hoevers@advocatenorde.nl.
Adrienne Hoevers,
beleidsadviseur Orde

Correctie

Door een drukfout in het vorige nummer (*Advocatenblad* 2009-12, p. 532) staat in de gepubliceerde voorlopige 'strafpiketregeling per 21 september 2009' dat de vergoeding voor piketadvocaten 'forfaitair één maal 1 punt' is, terwijl dat 'forfaitair één maal 1,5 punt' moet zijn.